

ABADIA DE SANT HILARI. Sarcòfag de Sant Serni, obra del mestre de Cabestany.

L'edificació era fortificada i constava de l'església, el claustre i les dependències monacals. El claustre, del segle XIV, és de planta de trapezi irregular, quatre galeries d'arcades ogivals sostingudes per columnes geminades amb capitells decorats amb motius vegetals, animals i humans. L'església, consta d'una sola nau, mol curta, coberta amb volta de creueria. Esta capçada per un transsepte i un absis i dues absidiolles semicirculars (la del costat nord fou substituïda per una sagristia). L'absidiola acull el magnífic sarcòfag en marbre de Sant Serni, del segle XII, atribuït al mestre de Cabestany. Consta només de tres costats esculpits, el frontal i els dos laterals. En el frontal, es representa la detenció i el martiri del sant. Al lateral esquerra, Sant Serni i els seus deixebles, Sant Honest i Sant Pàpol. Al lateral dret, l'enterrament del sant. Les dependències monacals estan totes amb obres de restauració, menys el refector, que conté un curiós púlpit amagat de lectura.

Text i fotos: Joan Codina i Bernaus

BIBLIOGRAFIA

La route des abbayes en Languedoc-Roussillon. 2010. Edicions Ouest-France. (page 70: Fontfroide; page 84: Saint-Hilaire).

Narbonne. Palais des Archevêques et Catedrale. Editions Gaud.

Carcasona y los castillos cátaros. 2008. Casa Editrice Bonechi

AMICS DE L'ART ROMÀNIC DE SABADELL

Núm. 129

15 i 16 de juny de 2013

OCCITÀNIA

ABADIA DE FONTFREDA (NARBONA)

Esta situada al massís de les Corberes i pertany al municipi de Narbona. Al seu costat hi ha un torrent d'aigua freda "fons frigidus" del qual prové el nom. L'any 1093, es fundà el primitiu monestir benedictí. Més tard, el 1145, passà a ser cistercenc. L'any 1151, amb la protecció dels comtes de Barcelona, els monjos de Fontfreda, fundaren el monestir de Poblet. La segona meitat del segle XII, els càtars es varen expandir per tot el Llenguadoc. El Papa per combatre'ls es recolzà en els cistercencs. El 1203 un monjo de Fontfreda, Pere de Castellnou, fou elegit llegat papal. El 1208, anà a Tolosa per convèncer el comte que combatís els càtars. Després d'agres discussions no ho va aconseguir i marxà cap a Roma per informar el Papa. Durant el viatge fou assassinat a Sant Geli (la Camarga) i foren acusats cavallers tolosans. Això serví de pretext Innocenci III per proclamar la "Croada Albigesa" contra els càtars.

FONTFREDA. Claustre.

Els segles XIII i XIV foren els de màxim esplendor de l'abadia. Després de Poblet, havien fundat quatre monestirs més, tots sota la seva jurisdicció. Havien rebut moltes donacions en terres. Al monestir hi havia un centenar de monjos i a més, de 250 a 300 germans conversos (llecs) que s'ocupaven de les feines domèstiques i especialment de les agrícoles. Hi hagué dos abats notables: Arnau Nouvel, que el 1310 fou elevat a cardenal i va ser la mà dreta del Papa i Jacques Fournier, qui es distingí amb la lluita contra els darrers càtars. Fou bisbe, després cardenal i el 1334 elegit papa amb el nom de Benet XII. A partir del segle XV, amb l'arribada dels abats comendataris, s'inicià una etapa de decadència progressiva, a causa de la vida d'opulència que portaven. L'any 1764, només quedaven 10 monjos, no hi havia llecs i el monestir l'havien convertit en un palau abacial. Després de la Revolució Francesa, passà a ser de l'Estat. Del 1858 al 1901 encara hi hagué novament una comunitat cistercenca (frares agricultors), que vivien en la pobra-sa total. El 1908, l'abadia fou comprada per Gustave Fayet i la seva muller Madeleine d'Andoque de Sériège, persones molt riques que efectuaren una restauració total. Actualment, és propietat dels seus descendents.

L'edifici, a pesar de les modificacions del segle XVIII, conserva bastant bé la disposició primitiva dels segles XII i XIII. Està dividit en dos espais: el dels llecs i el pròpiament monàstic, que es comuniquen pel carreró dels llecs. Del primer espai el més notable és l'antic refector dels llecs del segle XIII (actualment és l'hostatgeria). És de planta rectangular. Arcs torals apuntats, que sorgeixen del mur, el divideixen amb cinc trams coberts amb volta de creueria.

El claustre, d'estil de transició del romànic al gòtic, és de planta quadrangular i fou bastit entre els segles XII i XIII. Les galeries estan cobertes amb voltes de creueria i dividides en porxos. Es componen: d'un gran arc apuntat sostingut per massissos pilars, per sota hi ha quatre arcs de mig punt suportats per una doble columna i capitells amb decoració vegetal i en el timpà s'obren tres òculs. A l'ala de llevant del claustre, s'obre la sala capítular. Està dividida en parts per columnetes de marbre i capitells ornats amb roses d'aigua, que sostenen arcs de mig punt que el creuar-se formen una volta d'aresta ornada amb tors.

L'església, contràriament al que és habitual, s'inicià per la nau a mitjan segle XII i la capçalera no s'acabà fins un segle més tard. És de planta basilical, tres naus, i de grans dimensions. Està capçada per un transsepte, un absis i dues absidioles, tots poligonals. Entre l'absis central i les absidioles hi ha una petita capella rectangular. La separació de les naus és per mitjà d'arcs formers apuntats sostinguts per robustos pilars quadrangulars que tenen semi columnes adossades. Dels mateixos pilars sorgeixen els arcs torals que reforçen la volta apuntada de la nau central. Les naus late-

L'edifici, té en la part romànica, tres naus cobertes amb volta de canó, separades alternadament per un pilar rectangular amb semicolumnetes adossades a cada cara i una columna. El cor i el transsepte estan coberts amb voltes ogivals de creueria i l'absis es poligonal. A les capelles, hi ha diverses sepultures. Les més destacades són: la tomba del bisbe Rochefort (segle XIV) i la del bisbe Du Puy amb una estàtua jacent d'alabastre (segle XV) i en el nínxol una Pietat policromada (segle XVI). També s'hi troba, una pica d'aigua beneita romànica (segle XII), una pila baptismal (1430), una relleu de pedra que representa el setge de Carcassona (segle XIII) i una imatge de la Trinitat (segle XIV). El transsepte, a cada costat, disposa d'un gran i magnífic rosetó. El del nord, es de finals del segle XIII, mentra que el sud és del XIV. En el cor i l'absis s'obren grans finestrals amb esplèndids vitralls dels segles XIII, XIV i XVI. A l'exterior, tenim una bonica porta romànica i a la part gòtica, permòdols amb figures humanes i animals.

ABADIA DE SANT HILARI

És situada entre Limoux i Carcassona. El primer document és de l'any 825, en què l'abadia estava dedicada a Sant Serni. El 970, es reberen, amb la presència del comte de Carcassona, les relíquies de Sant Hilari i es canvià la dedicació. Fins als inicis del segle XIII (Croada Albigesa) reberen la protecció dels comtes i vescomtes de Carcassona. Els segles XIV i XV, a causa de la Guerra dels Cent Anys i de la pesta negra, foren èpoques de penúries econòmiques. El 1531, es fabricà a les caves del monestir la primera ampolla de vi escumós "Blanquette de Limoux". El 1748, l'abadia fou clausurada i el 1758, l'església passà a ser la parroquial.

ABADIA DE SANT HILARI. Claustre.

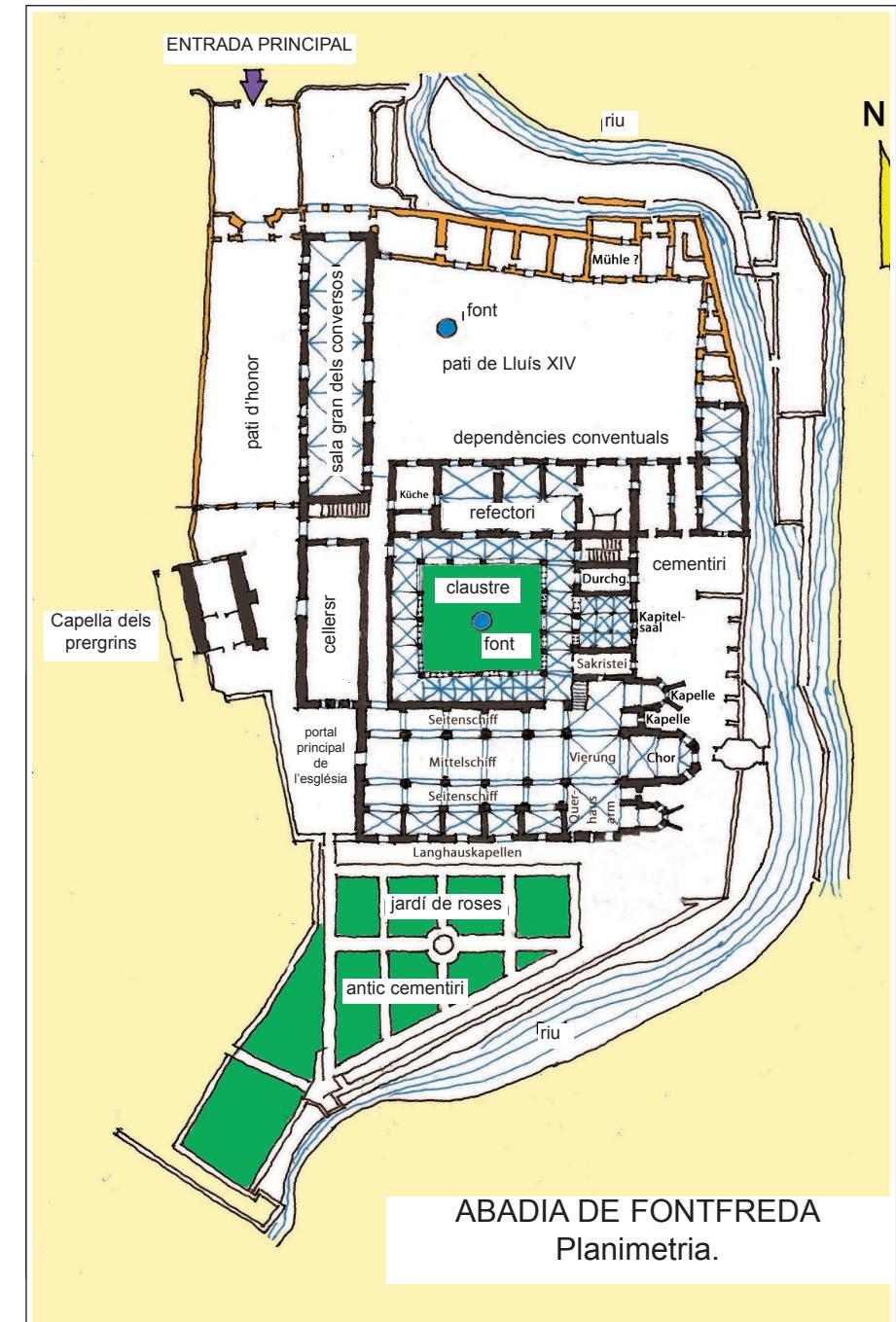
més antigues) i d'altres formes. Algunes disposen d'una galeria de fusta amb espitllereres. A través d'un pont llevadís, s'accedeix a la porta principal la Narbonesa que està flanquejada per dues torres circulars.

Castell vescomtal

Està adossat a la part més antiga de les muralles. Actualment fa la funció de museu. Hi ha les sales: gal·loromana, romànica, de la torrassa, del cavaller i de l'arqueria.

Basílica de Sant Nazari i Sant Cel

El primitiu temple construït el segle VI pel rei visigot Teodoric, l'any 925 passà a ser la catedral. Al mateix lloc, el segle XII, es construí la catedral romànica. Mes tard, el 1269, el rei Lluís XI volgué enderrocar-la i construir-ne una de gòtica, molt més gran. S'iniciaren les obres, però només es construí el cor. Aleshores per ajuntar-lo amb la nau romànica, es bastí un transsepte. Fins el 1803, fou la seu episcopal, moment en què passà a l'església de Sant Miquel de la ciutat moderna. El 1898, el papa la declarà basílica menor.

rals són cobertes amb volta de quart de cercle. Al segle XV s'afegiren, al costat sud, cinc capelles. A la façana de ponent s'obre la porta principal, molt austera, que té un timpà esculpit. A l'exterior, en el costat sud, a inicis del segle XX, en l'antic cementiri s'hi plantà un roserar (uns 2500 rosers) i també algunes plantes aromàtiques.

NARBONA

Els ibers, el segle VI aC havien establir un primer nucli urbà. En el mateix lloc, el 118 aC els romans hi fundaren la seva primera colònia fora d'Itàlia, Narbo Martius. El segle I, fou el de màxim esplendor de l'època romana gràcies al seu port fluvial. Després, el 145, un gran incendi, provocà una decadència de la vila que durà fins el segle IV. De l'època romana en queden poques restes: Un fragment de la Via Domícia (a la plaça de l'Ajuntament), l'horreum, restes d'un temple i un amfiteatre, i també se sap que hi havia unes termes i un teatre. L'any 462, fou envaïda pels visigots i la convertiren en la capital de Septimània. Del 719 al 759, any en què la reconqueriren els francs, va ser ocupada pels musulmans. Dues ràtzies

importants dels musulmans, el 793 i el 840, comportaren destrucció i un gran saqueig. Durant l'edat mitjana, el poder es repartí entre l'arquebisbe i el vescomte. El segle XIV, la destrucció d'un dic comportà la pèrdua del port, la guerra dels Cent Anys, seguida per una epidèmia de pesta i la modificació del comerç, significaren una reculada de la vila. Amb el Tractat dels Pirineus del

NARBONA. Ajuntament

Carcasum i Carcassona). Al segle VII, fou ocupada pels visigots que construïren més fortificacions. Després la conqueriren els musulmans, però només s'hi estaran del 725 al 759, any en què fou reconquerida pels frances. El 1067 passà als vescomtes Trencavell. Els varen fer construir, als inicis del segle XII, la catedral romànica i el Castell Comtal.

El 1209, amb la Croada Albigesa, es posà setge a la vila. Al cap de només quinze dies, a causa d'una traïció, la vila s'hagué de rendir. Les condicions foren: tots els vilatans l'abandonarien sense cap pertinença menys el vescomte que restaria empresonat. Els vilatans, varen construir una nova vila al peu del turó, a l'altre costat del riu. L'antiga es convertí en una ciutadella militar. El cap de l'exèrcit croat, Simó de Montfort, fou nomenat nou vescomte. El vescomte Ramon Roger Trencavell morí a la presó. L'any 1229 es firmà el Tractat de Pau i Carcassona passà al regne de França. El 1240, el fill de Ramon Roger, encara intentà reconquerir la ciutadella, però no se'n sortí. Això provocà, que el 1247, el rei Lluís IX iniciés la construcció d'un segon recinte emmurallat, que fou acabat pel seu fill el rei Felip III l'Ardit. També es bastí amb muralles, mol més senzilles, la vila nova "Bastide Saint Louis". El 1355, en la Guerra dels Cent Anys, la ciutadella va resistir l'atac dels anglesos (era quasi inexpugnable) en canvi la "Bastide" resultà molt malmesa i hagué de ser reconstruïda. Amb el Tractat dels Pirineus de 1659, perdé importància militar i la ciutadella fou abandonada. L'any 1849 estava en un estat ruïnós. L'historiador Cros-Mayrevieille, va liderar una campanya i aconseguí que fos declarada Monument Històric. S'en-carregà la reconstrucció a l'arquitecte Viollet-le-Duc. El 1997, fou declarada, per la UNESCO, Patrimoni Mundial de la Humanitat.

Les muralles

Com ja s'ha esmentat té dos recintes de muralles de diferents èpoques. Tenen una llargada de 3 km i en total hi ha 52 torres. La majoria són de plana circular, però també n'hi ha de rectangulars (com la Pinte que és de les

CARCASSONA. Porta Narbonesa.

avi Lluís IX (Sant Lluís). Els vitralls de les capelles de la girola, daten del 1310. A la girola, enfront de les capelles absidals, hi ha quatre tombes d'arquebisbes de Narbona. Les més notables són les dels cardenals de La Jugie i Briçonnet, que són de tipus cadiafals en marbre policromat. També a la capella de Sant Josep hi ha un gran mausoleu, en marbre blanc, del cavaller de Laborde (+1607) benefactor de la catedral. L'altar major, té un impressionant baldaquí de l'any 1694, amb sis columnes corínties en marbre rosat. El cadirat del cor és del 1780 i consta de 131 cadires. L'orgue principal es del 1741. A la porta d'accés al claustre, hi ha una pica d'aigua beneita, preromànica (segle X) en marbre.

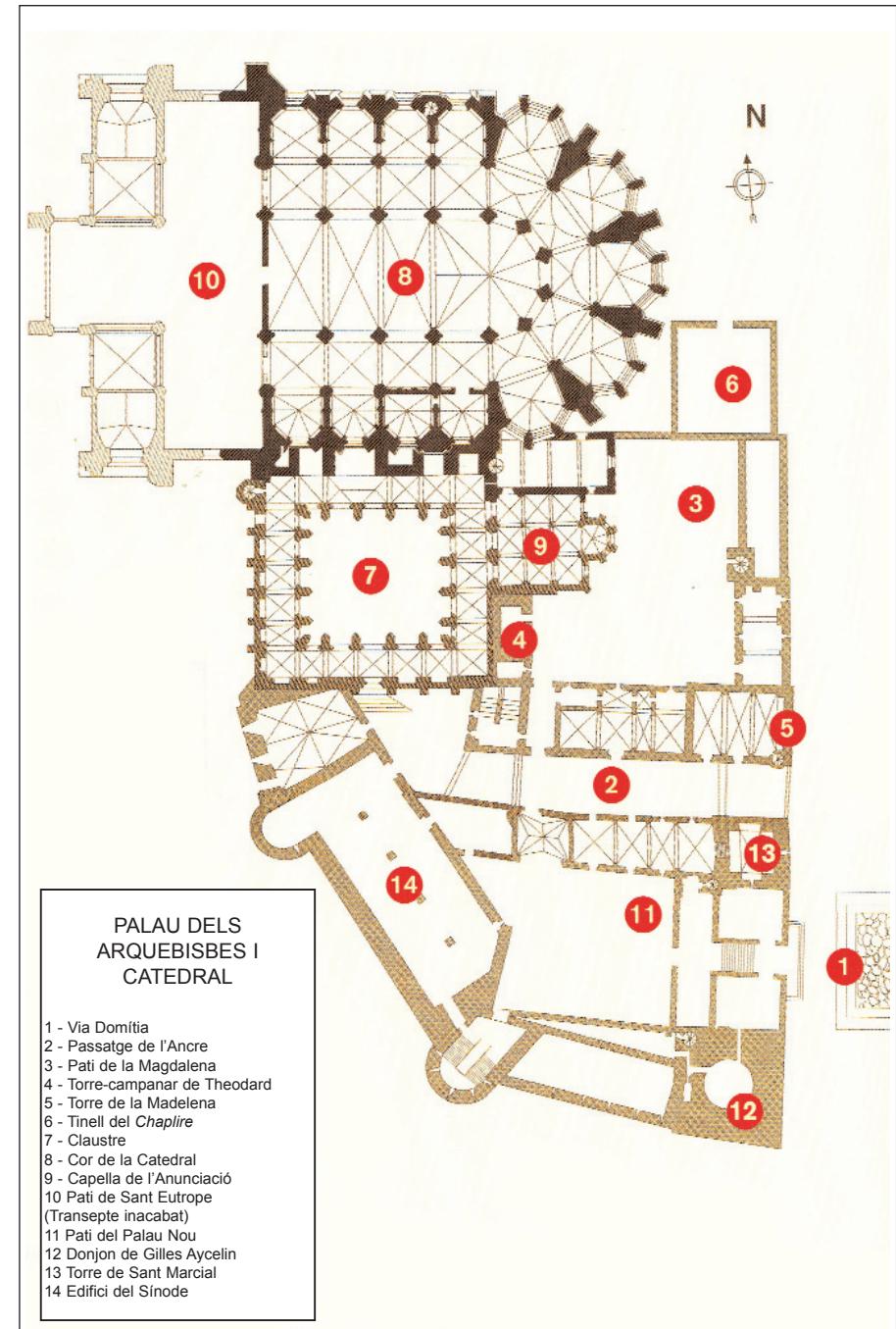
El claustre fou bastit entre el 1349 i el 1417. Les seves quatre galeries tenen coberta amb volta de creueria. Els arbotants estan decorats amb estranyes gàrgoles. L'antiga Sala Capitular, fou convertida en la capella de l'Anunciació (o del Santíssim), és de planta quadrada i està dividida en nou parts per mitjà de quatre columnes que sostenen voltes de creueria. Conté cinc importants quadres dels segles XVI i XVII. L'exterior de la catedral és d'estil gòtic clàssic, però té una aparença de fortificació. En el pati de Sant Eutrope, a ambdós costats del transsepte inacabat, hi ha una torre-campanar. En el del costat nord hi ha una gran campana que pesa cinc tones.

CARCASSONA

En el Neolític hi hagué un assentament, al sud de Carcassona, a Carsac. Cap a l'any 800 aC, els celtes es traslladaren al turo actual de "la Cité". Els romans, en el mateix indret, el 100 aC hi feren una fortificació (d'aquesta època són part de les primeres muralles) i més tard va esdevenir una colònia romana Julia Carcaso (més endavant, la anomenaven simplement

CARCASSONA. Panoràmica de la ciutadella.

1659, perdé importància militar, solament conservà l'eclesiàstica. Les seves muralles foren enderrocades el 1869.

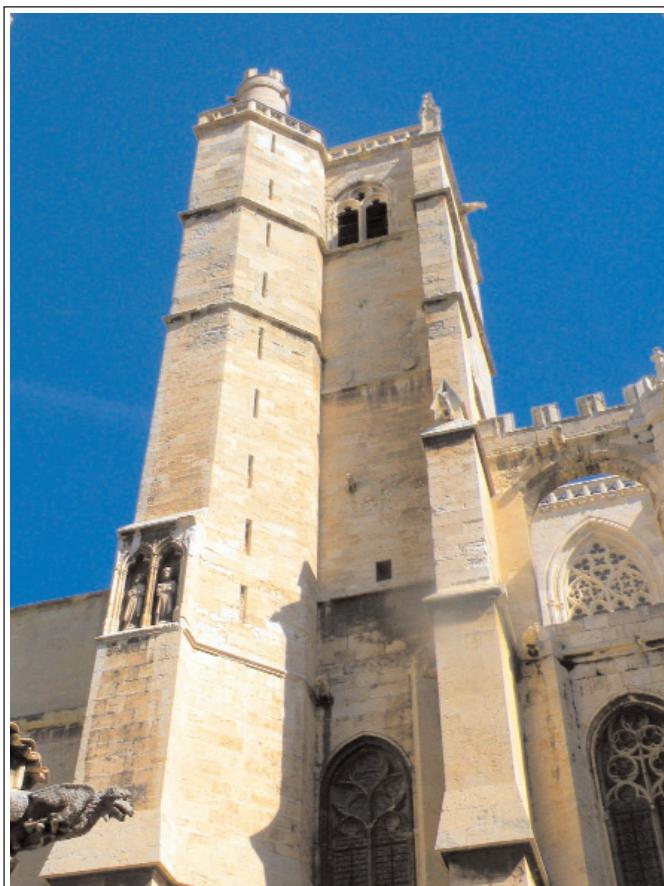
L'horreum romà.

Es tracta d'unes galeries subterrànies, de finals del segle I aC, que s'utilitzaven com a magatzem. Està ornat amb superbos vestigis lapidaris.

Palau dels Arquebisbes.

Es compon, del Palau Vell, d'estil romànic i el mal anomenat Nou, gòtic. El Palau Nou, es pot considerar que fou construït en quatre etapes. La primera, aprofitant les muralles gal·loromanes, el poderós arquebisbe Gilles Aycelin (parent del rei de França) que estava confrontat amb l'altre senyor, el

vescomte de Narbona, reforçà les muralles i construí a l'extrem dret de la façana de ponent una gran torre de planta quadrangular anomenada "donjon Gilles Aycelin" (en el Vell, ja existia una torre més petita, la de la Magdalena). La segona, entre 1350 i 1360, l'arquebisbe de La Jugie, damunt de les muralles, bastí al costat de ponent un edifici anomenat "dels Sínodes". També a la façana de llevant, prop de la torre de la Magdalena, l'any 1361 va fer construir una capella dedicada a

NARBONA. Torre campanar de la catedral.

Sant Marcial de Llemotges i al seu damunt la torre anomenada de Sant Marcial. La tercera fou als inicis del segle XVII. L'arquebisbe volgué que el palau fos més funcional i confortable. Es modificà considerablement la part de l'edifici situat en el lloc on actualment hi ha l'Ajuntament. Després de la Revolució Francesa l'edifici passà a ser de l'estat. Finalment, el 1840, l'ajuntament, situat en un altre indret, era petit i a més es precisaven espais per a museu. S'encarregà la remodelació de l'edifici al jove arquitecte Viollet-Le-Duc. L'edifici de l'etapa anterior s'enderrocà totalment i se'n bastí un de nou en estil neogòtic (encara avui rep crítiques) per acollir l'ajuntament. En el Palau Vell hi ha el Museu Arqueològic, que conté una important col·lecció de restes gal·loromanes i també de pintures romàniques. En una ala del Palau Nou, hi ha el Museu d'Art

Catedral de Sant Just i Pastor.

Està situada en el mateix lloc en què hi hagueren dues esglésies paleocristianes. També, el 890 s'hi bastí la catedral carolíngia, de la que encara en resta la torre-campanar anomenada de Théodard, que esta adossada a la galeria est del claustre actual. La nova catedral, es va començar l'any 1272 i es va continuar fins el 1332, moment en què es paralitzà ja que s' havia arribat a tocar de les muralles. L'idea inicial era la d'enderrocar-ne un tram, refer-les més enllà i aleshores poder construir la nau. Però, el 1337 començà la Guerra dels Cent Anys i els Cònsols de la vila s'hi oposaren. Encertaren, ja que els anglesos, el 1355, atacaren la vila i gràcies a les muralles es va poder resistir-los. Després va arribar la pesta negra, que provocà una davallada important de la població i de l'economia. Encara que entre els segles XVI i XVIII, varen, en va, intentar acabar-la avui resta igual, només té el cor i l'inici del transsepte.

El cor, és d'estil gòtic radiant, habitual de l'època a França. Té tres naus (la central força més alta) i girola. Les cobertes són amb voltes de creueria, suportades per estilitzats pilars amb diverses semi columnetes adossades. No tenen capitells, només dues senzilles motllures. Entre els contraforts hi ha capelles, a cada costat quatre i en la girola cinc de pentagonals. En les capelles hi ha importants quadres i tapissos dels segles XVI fins el XVIII. En tot, la més important es la central, fins el 1789 era la capella parroquial, dedicada a la Mare de Déu de Betlem. Conté una magnifica estàtua en alabastre (gòtica del segle XIV) de la Mare de Déu i el Nen. També hi ha un fantàstic retaule de pedra policromada, de la mateixa època i únic a França. Té dos registres: en el superior es representen escenes evangèliques mentre que en l'inferior hi ha l'Infern, els Llimbs dels Justos i el Purgatori. Per damunt està coronat per un gablet amb àngels, és el Cel. En la restauració del retaule, encara sortiren al seu darrere, pintures murals anteriors (d'inicis del segle XIV) que representen dos reis, Felip IV agenollat davant del seu